

Kinh Đại Bát-Nhã Ba-La-Mật-Đa
(Trọn bộ 24 tập)

Hán dịch: Tam Tạng Pháp Sư Huyền Trang
Việt dịch: Hòa Thượng Thích Trí Nghiêm
Khảo dịch: Hòa Thượng Thích Thiện Siêu
Sài Gòn 1998

--- o0o ---

Tập 23
QUYỂN THỨ 556

TỰA
HỘI THỨ NĂM

Đường, Sa-môn Huyền Tắc chế tác tại chùa Tây Minh

Tượng nghe hớn hở vui tươi, đang ngồi yển mà muốn ban lời dạy. Bực tức muốn nói nên rời tòa mà nghĩ lời thỉnh ích, hướng là nhờ nuôi dưỡng sâu xa của Đức Thâm Từ, uốn chiều soi sáng của Trí Biến Tri. Tiềm thông diệu cảm, lẫm động huyền cơ. Thế là phải thuyết Bát-nhã nào hay đã vậy ôi! Vận thân thông đã đến, hăng hòa hợp quang cảnh hội tập, nên trên núi Thử lại một lần nữa động tiếng diệu âm hy hữu.

Lẽ bởi đường lòng dễ sanh rêu, mây tình khó vệt tan, phải bệnh biết voi cho là biết trợn. Mê muội không sắc bảo đó là trống không. Đâu biết rằng Pháp thể Pháp như chẳng một chẳng hai, tánh tướng chỉ vắng lặng, nói nghĩ chẳng kịp. Đã không Một còn mà khá tung ra, lại không chẳng còn mà khá cuốn lại. Xét vì chẳng phải manh nha khá dẫn đem, lại chẳng phải dấu vết khá tùy thuận. Đấy thời là hành chẳng hành vậy, trụ chẳng trụ vậy. Quán tánh không hai cùng hai chẳng hai thời chẳng phải tên Một. Còn một hằng một, nên hễ rói rít thời muốn sai quấy, mà lóng lặng thời nhất như. Nhất như chưa giới hạn mà nghĩa đã chia riêng. Nghĩa Một chưa đổi mà danh đã khác đi. Danh Một chưa cải mà tướng đã thay đổi rồi. Tướng Một chưa chia nguồn mà chấp lấy rối loạn. Vượt hơn đây trở đi, kìa chẳng bờ bến vậy.

Cho nên Chánh thừa cùng Đại Tâm, hồi hướng cùng tùy hỷ vong mất đi thời thành nhóm Giới-Định-Huệ, mà tồn tại đó thời tướng tâm thấy điên đảo. Bởi vì kẻ thấy sanh tử là ba cõi, kẻ đắm Niết-bàn là Nhị thừa. Vậy nên biết sanh tử không, đấy ra ba cõi vậy; biết Niết-bàn không, đấy vượt hai bậc vậy. Đưa năm cảnh hoa trao ký mới chứng Bồ-đề; đem bảy báu so lường mới hiểu sâu phước đức. Trời cúng Trời hộ, lại thêm thịnh tình đỉnh lễ ngợi khen; Thần Chú Thần Châu, lời linh tường mà chẳng cùng cực.

Trình bày duy một Hội này từ trước chưa truyền tới đất đây. Kể cả hai mươi bốn phẩm, nay dịch mười hai quyển sung vào. Kìa kẻ tinh siêng thông vận, mới mẽ khát ngưỡng phụng trì, lẽ cố nhiên chẳng cho như vút lông chim mà coi nhẹ đống ngọc báu vậy.

*Tỳ-kheo THÍCH TRÍ NGHIÊM phụng dịch
Tỳ-kheo THÍCH THIÊN SIÊU khảo đính*

QUYỂN THỨ 556

HỘI THỨ NĂM

Phẩm
THIÊN HIỆN
Thứ 1

Tôi nghe như vậy:

Một thời Đức Bạc-già-phạm trụ đỉnh núi Thấu Phong thành Vương Xá, cùng đồng chúng Bí-sô muôn hai nghìn người đều A-la-hán: Cụ thọ Thiên Hiện, Xá-lợi-tử thầy làm thượng thủ, ngoại trừ Anan-đà độc ở bậc học. Lại có vô lượng vô số Bồ-tát được biện vô ngại: Từ Thị Bồ-tát, Diệu Cát Tường Bồ-tát thầy mà làm thượng thủ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo Thiên Hiện rằng: Người đem biện tài nên vì chúng Bồ-tát Ma-ha-tát tuyên chỉ Bát-nhã Ba-la-mật-đa, khiến chúng các Bồ-tát Ma-ha-tát tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa mau được thành xong.

Khi ấy, Xá-lợi-tử khởi nghĩ này rằng: Cụ thọ Thiên Hiện vì đem sức mình vì chúng các Bồ-tát Ma-ha-tát tuyên chỉ Bát-nhã Ba-la-mật-đa hay là sức oai thần Như Lai?

Bấy giờ, Thiện Hiện biết chỗ nghĩ nơi tâm Xá-lợi-tử, bèn bảo đó rằng: Đệ tử chư Phật có tuyên chỉ điều gì đều là sức oai thần Như Lai. Vì có sao? Xá-lợi-tử! Phật vì đệ tử tuyên chỉ pháp yếu, kia nương Phật dạy tinh siêng tu học cho đến chứng được thật tánh các pháp. Chứng rồi vì người có điều tuyên chỉ, nếu cùng pháp tánh năng được chẳng trái nhau, đều là oai thần Như Lai gây nên, cũng là sở chứng pháp tánh bình đẳng tuôn chảy ra. Vậy nên, tôi sẽ vì các Bồ-tát tuyên chỉ Bát-nhã Ba-la-mật-đa đều là sức oai thần Như Lai.

Bấy giờ, Thiện Hiện bèn thưa Phật rằng: Bạch Thế Tôn! Khiến tôi vì chúng các Bồ-tát Ma-ha-tát tuyên chỉ Bát-nhã Ba-la-mật-đa, khiến chúng các Bồ-tát Ma-ha-tát tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa mau được thành xong. Bạch Thế Tôn! Đã nói các Bồ-tát ấy thêm lời pháp nào nghĩa là Bồ-tát?

Bạch Thế Tôn! Tôi chẳng thấy có pháp khá gọi Bồ-tát Ma-ha-tát, cũng chẳng thấy có pháp khá gọi Bát-nhã Ba-la-mật-đa.

Bạch Thế Tôn! Tôi đối Bồ-tát và pháp Bồ-tát chẳng thấy chẳng đắc, lại cũng chẳng thấy chẳng đắc Bát-nhã Ba-la-mật-đa, làm sao khiến tôi vì chúng các Bồ-tát Ma-ha-tát tuyên chỉ Bát-nhã Ba-la-mật-đa?

Bạch Thế Tôn! Tôi dạy những bậc Bồ-tát Ma-ha-tát nào tu hành những Bát-nhã Ba-la-mật-đa nào khiến mau thành xong?

Bạch Thế Tôn! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát nghe thuyết lời này, tâm chẳng chìm đắm cũng chẳng lui khuất, chẳng kinh chẳng sợ, như thuyết mà trụ tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa, Bồ-tát Ma-ha-tát này nên dạy Bát-nhã Ba-la-mật-đa khiến mau thành xong. Nếu không sở chấp tức là Bát-nhã Ba-la-mật-đa.

Lại nữa, Bạch Thế Tôn! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa nên học như vậy, nghĩa là chẳng chấp đắm là tâm Bồ-tát. Vì có sao? Tâm này chẳng phải tâm, vì bản tánh tịnh vậy.

Khi ấy, Xá-lợi-tử hỏi Thiện Hiện rằng: Vì có tâm này chẳng phải tâm tánh chẳng?

Thiện Hiện hỏi lại Xá-lợi-tử rằng: Tâm chẳng phải tâm tánh hoặc có hoặc không vì khá được chẳng? Xá-lợi-tử nói: Thiện Hiện! Chẳng được.

Thiện Hiện bèn bảo Xá-lợi-tử rằng: Tâm chẳng phải tâm tánh hoặc có hoặc không đã chẳng khá được, như nào khá hỏi vì có tâm này chẳng phải tâm tánh chẳng?

Khi đó, Xá-lợi-tử hỏi Thiện Hiện rằng: Những gì gọi là tâm chẳng phải tâm tánh?

Thiện Hiện đáp rằng: Nếu không biến hoại cũng không phân biệt, đây thời gọi là tâm chẳng phải tâm tánh.

Khi ấy, Xá-lợi-tử khen Thiện Hiện rằng: Hay thay, hay thay! Thật như đã nói. Phật nói nhân giả trụ định Vô tránh rất là số một, thật như Thánh nói. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát nghe thuyết lời này tâm chẳng chìm đắm, cũng không lui khuất, chẳng kinh chẳng sợ, như thuyết mà trụ, tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Bồ-tát Ma-ha-tát này đã đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề được chẳng quay lui.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát quán sát tâm chẳng phải tâm tánh như thế, Bồ-tát Ma-ha-tát này chẳng lìa Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Nếu các hữu tình muốn siêng tu học hoặc bậc Thanh văn, hoặc bậc Độc giác, hoặc bậc Bồ-tát đều đối Bát-nhã Ba-la-mật-đa nên thường lắng nghe, thọ trì đọc tụng cho giải thông lanh, như nói tu hành.

Sở dĩ vì sao? Vì ở trong kinh giáo Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm đây rộng nói tất cả pháp nên đáng học. Các Bồ-tát Ma-ha-tát đối Bát-nhã Ba-la-mật-đa đây tinh siêng tu học ở tất cả chỗ đều được khéo léo.

Bấy giờ, Thiên Hiện lại thưa Phật rằng: Tôi đối tâm BỒ-tát chẳng biết cũng chẳng đắc, tôi đối chúng BỒ-tát Ma-ha-tát và Bát-nhã Ba-la-mật-đa đều chẳng thấy có thật sự khả đắc, làm sao khiến tôi vì chúng các BỒ-tát Ma-ha-tát tuyên chỉ Bát-nhã Ba-la-mật-đa?

Bạch Thế Tôn! Tôi quán tất cả pháp hoặc sanh hoặc diệt, hoặc nhiễm hoặc tịnh đều bất khả đắc, và đối với trong nói có danh BỒ-tát, Bát-nhã thấy bèn có nghi hoi!

Bạch Thế Tôn! Danh BỒ-tát thấy đều không quyết định, cũng không chỗ trụ. Sở dĩ vì sao? Vì danh BỒ-tát thấy đều vô sở hữu. Pháp vô sở hữu không định không trụ. Nếu BỒ-tát Ma-ha-tát nghe thuyết việc này tâm chẳng chìm đắm, cũng chẳng lui khuất, chẳng kinh chẳng sợ, phải biết BỒ-tát Ma-ha-tát này quyết định an trụ bậc chẳng quay lui, đem vô sở trụ mà làm phương tiện trụ không chỗ trụ.

Lại nữa, bạch Thế Tôn! Các BỒ-tát Ma-ha-tát hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm chẳng nên trụ sắc, cũng chẳng nên trụ thọ tướng hành thức.

Sở dĩ vì sao? Nếu trụ sắc bèn tác hành sắc, chẳng phải hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm. Nếu trụ thọ tướng hành thức bèn tác hành thọ

tướng hành thức, chẳng phải hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm.

Sở dĩ vì sao? Vì chẳng phải kẻ tác hành năng nhiếp thọ được Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Nếu chẳng năng nhiếp thọ Bát-nhã Ba-la-mật-đa, thời chẳng năng tu tập được Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Nếu chẳng tu tập được Bát-nhã Ba-la-mật-đa, thời chẳng năng viên mãn được Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Nếu chẳng năng viên mãn Bát-nhã Ba-la-mật-đa, thời chẳng năng thành xong được Nhất thiết trí trí. Nếu chẳng năng thành xong Nhất thiết trí trí, bèn chẳng năng ích sở ích cho các hữu tình.

Sở dĩ vì sao? Sắc chẳng nên nhiếp thọ, thọ tướng hành thức cũng chẳng nên nhiếp thọ, Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng chẳng nên nhiếp thọ. Vì sắc chẳng thể nhiếp thọ tức chẳng sắc, vì thọ tướng hành thức cũng chẳng thể nhiếp thọ tức chẳng thọ tướng hành thức, vì Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng chẳng thể nhiếp thọ tức chẳng Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Các Bồ-tát Ma-ha-tát nên học Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm như thế.

Nếu học Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm như thế, đây gọi Bồ-tát không sở nhiếp thọ xe tam-ma-địa, tư cụ rộng lớn không lường không vượt hơn, chẳng bị tất cả Thanh văn, Độc giác dẫn cướp, cũng

chẳng nhiếp thọ Nhất thiết trí trí. Sở dĩ vì sao? Vì Nhất thiết trí trí này chẳng phải lấy tướng tu đắc. Các kẻ lấy tướng đều là phiền não.

Nếu lấy tướng tu đắc Nhất thiết trí trí ấy, Phạm chí Thắng Quân đối Nhất thiết trí trí chẳng nên tin hiểu. Thắng Quân Phạm chí này dù do sức tin hiểu quay về Phật pháp gọi tùy tín hành, mà năng đem chút ít trí quán tất cả pháp tánh không, ngộ vào Nhất thiết trí trí. Đã ngộ vào rồi, chẳng lấy tướng sắc, cũng chẳng lấy tướng thọ tướng hành thức. Chẳng lấy vui mừng quán thấy trí đây, chẳng lấy được nghe quán thấy trí đây.

Chẳng lấy nội sắc quán thấy trí đây, chẳng lấy ngoại sắc quán thấy trí đây, chẳng lấy nội ngoại sắc quán thấy trí đây, cũng chẳng lìa sắc quán thấy trí đây. Chẳng lấy nội thọ tướng hành thức quán thấy trí đây, chẳng lấy ngoại thọ tướng hành thức quán thấy trí đây, chẳng lấy nội ngoại thọ tướng hành thức quán thấy trí đây, cũng chẳng lìa thọ tướng hành thức quán thấy trí đây.

Thắng Quân Phạm chí dùng các môn ly tướng như thế thấy đối Nhất thiết trí trí rất sanh tin hiểu, gọi tùy tín hành, đối tất cả pháp đều không lấy đắm. Như vậy, Phạm chí dùng môn ly tướng đối Nhất thiết trí trí được tin hiểu rồi, đối tất cả pháp đều

chẳng lấy tướng, cũng chẳng suy gẫm các pháp vô tướng. Như vậy Phạm chí do sức hiểu cao, đối tất cả pháp chẳng lấy chẳng bỏ, không đặc không chung. Khi Phạm chí kia đối tự tin hiểu cho đến Niết-bàn cũng chẳng lấy đắm, vì đem chơn pháp tánh làm định lượng vậy.

Bạch Thế Tôn! Bồ-tát Ma-ha-tát này Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm chẳng nhiếp thọ sắc, cũng chẳng nhiếp thọ thọ tướng hành thức. Dù đối các pháp không sở nhiếp thọ, nếu chưa viên mãn Như Lai mười lục, bốn vô sở úy, bốn vô ngại giải và mười tám pháp Phật bất cộng thấy, quyết chẳng giữa đường vào Bát-niết-bàn. Phải biết Bồ-tát Ma-ha-tát này Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm dù không lấy đắm mà năng thành xong Nhất thiết trí trí, lợi ích an vui tất cả hữu tình.

Lại nữa, Bạch Thế Tôn! Các Bồ-tát Ma-ha-tát hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm nên quán như vậy: Sao gọi Bát-nhã Ba-la-mật-đa? Cái gì Bát-nhã Ba-la-mật-đa? Hoặc pháp vô sở hữu bất khả đắc là Bát-nhã Ba-la-mật-đa ư? Trong vô sở hữu không kia không đây hệ thuộc chỗ nào?

Bạch Thế Tôn! Nếu khi Bồ-tát Ma-ha-tát đối việc như thế quán sát kỹ càng, tâm chẳng chìm đắm,

cũng không lui khuất, chẳng kinh chẳng sợ, phải biết Bồ-tát Ma-ha-tát này chẳng là Bát-nhã Ba-la-mật-đa.

Khi ấy, Xá-lợi-tử hỏi Thiện Hiện rằng: Vì nhân duyên nào sắc là tánh sắc, thọ tướng hành thức là tánh thọ tướng hành thức, Bát-nhã Ba-la-mật-đa là tánh Bát-nhã Ba-la-mật-đa, mà nói Bồ-tát Ma-ha-tát chẳng là Bát-nhã Ba-la-mật-đa?

Thiện Hiện đáp rằng: Như vậy, như vậy. Sắc là tánh sắc, thọ tướng hành thức là tánh thọ tướng hành thức, Bát-nhã Ba-la-mật-đa là tánh Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Như vậy các pháp tướng là tánh, tánh cũng là tướng, tướng cũng là tướng, tánh cũng là tánh, vì năng tướng sở tướng đều bất khả đắc vậy. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát năng như thật biết nghĩa như thế ấy, chẳng là Bát-nhã Ba-la-mật-đa.

Khi ấy, Xá-lợi-tử hỏi Thiện Hiện rằng: Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát học với trong đây mau được thành xong Nhất thiết trí trí ư?

Thiện Hiện đáp rằng: Như vậy, như vậy. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát học với trong ấy mau được thành xong Nhất thiết trí trí. Vì có sao? Xá-lợi-tử! Bồ-tát Ma-ha-tát này biết tất cả pháp không sanh diệt vậy.

Xá-lợi-tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát năng hành như thế thì là gần kề Nhất thiết trí trí.

Lại nữa, Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát nếu hành sắc là hành tướng, nếu hành sắc sanh là hành tướng, nếu hành sắc hoại là hành tướng, nếu hành sắc diệt là hành tướng, nếu hành sắc không là hành tướng, hoặc bảo ta năng hành là hành hữu sở đắc. Nếu hành thọ tướng hành thức là hành tướng, nếu hành thọ tướng hành thức sanh là hành tướng, nếu hành thọ tướng hành thức hoại là hành tướng, nếu hành thọ tướng hành thức diệt là hành tướng, nếu hành thọ tướng hành thức không là hành tướng, hoặc bảo ta năng hành là hành hữu sở đắc.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi nghĩ như vậy: Ta là Bồ-tát năng hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; đây là hành tướng. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát khởi nghĩ như vậy: Kẻ năng hành được như thế là tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa; cũng là hành tướng. Phải biết Bồ-tát này không phương tiện khéo léo.

Khi ấy, Xá-lợi-tử hỏi Thiện Hiện rằng: Các Bồ-tát Ma-ha-tát phải hành làm sao gọi hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa?

Thiện Hiện đáp rằng: Các Bồ-tát Ma-ha-tát nếu chẳng hành sắc, chẳng hành sắc tướng, chẳng hành sắc sanh, chẳng hành sắc hoại, chẳng hành sắc diệt, chẳng hành sắc không là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Các Bồ-tát Ma-ha-tát nếu chẳng hành thọ tướng hành thức, chẳng hành thọ tướng hành thức tướng, chẳng hành thọ tướng hành thức sanh, chẳng hành thọ tướng hành thức hoại, chẳng hành thọ tướng hành thức diệt, chẳng hành thọ tướng hành thức không là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa.

Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát chẳng lấy hành, chẳng lấy chẳng hành, chẳng lấy cũng hành cũng chẳng hành, chẳng lấy chẳng hành chẳng phải chẳng hành, đối chẳng lấy cũng chẳng lấy, là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì có sao?

Xá-lợi-tử! Vì tất cả pháp đều chẳng thể lấy, chẳng thể tùy hành, chẳng thể chấp thọ. Vì lìa tánh tướng vậy. Như vậy gọi là các Bồ-tát Ma-ha-tát đối tất cả pháp xe định vô sanh, tư cụ rộng lớn, không lường không vượt ra, chẳng chung tất cả Thanh văn Độc giác. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát an trụ định đây mau chứng Vô thượng Chánh Đẳng Bồ-đề.

Bấy giờ, Thiện Hiện thừa thần lực Phật lại bảo Đại đức Xá-lợi-tử rằng: Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát này an trụ định đây mà chẳng thấy định ấy, cũng chẳng

chấp định này, cũng chẳng nghĩ rằng ta đối định đây đã chính sẽ vào. Kia suy gẫm phân biệt như thế thấy, do sức định ấy chẳng khởi tất cả. Phải biết đã được Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác quá khứ trao cho ký chẳng quay lui Vô thượng Chánh Đẳng Bồ-đề.

Khi ấy, Xá-lợi-tử hỏi Thiện Hiện rằng: Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát do trụ định ấy đã được chư Phật Thế Tôn quá khứ hiện tiền trao ký, Bồ-tát Ma-ha-tát này vì có thể chỉ rõ định như thế chẳng?

Thiện Hiện đáp rằng: Xá-lợi-tử! Chẳng được. Vì có sao? Vì thiện nam tử này đối định như thế không biết không tưởng.

Xá-lợi-tử nói: Cụ thọ nói các thiện nam tử kia đối định như thế không biết không tưởng ư?

Thiện Hiện trả lời: Ta quả quyết nói các thiện nam tử kia đối định như thế không biết không tưởng. Sở dĩ vì sao? Vì các định như thế vô sở hữu, nên thiện nam tử kia đối định như thế không biết không tưởng. Các định như thế đối tất cả pháp cũng không biết không tưởng. Sở dĩ vì sao? Vì tất cả pháp vô sở hữu vậy.

Khi ấy, Đức Bạc-già-phạm khen Thiện Hiện rằng: Hay thay, hay thay! Như người đã nói. Nên

Ta nói người trụ định Vô tránh rất là số một. Các Bồ-tát Ma-ha-tát muốn học Bát-nhã Ba-la-mật-đa nên học như thế. Nếu học như thế gọi học Bát-nhã Ba-la-mật-đa.

Bấy giờ, Xá-lợi-tử bèn thưa Phật rằng: Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát năng học như thế gọi chơn học Bát-nhã Ba-la-mật-đa ư?

Phật bảo: Xá-lợi-tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát năng học như thế gọi chơn học Bát-nhã Ba-la-mật-đa.

Khi ấy, Xá-lợi-tử lại thưa Phật rằng: Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi học như thế đối pháp nào học?

Phật bảo: Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi học như thế chẳng đối pháp học. Vì có sao? Xá-lợi-tử! Như chỗ chấp các ngu phu dị sanh, chẳng phải tất cả pháp như thế có vậy.

Khi ấy, Xá-lợi-tử lại thưa Phật rằng: Nếu vậy các pháp làm sao mà có?

Phật bảo: Xá-lợi-tử! Như vô sở hữu, như vậy mà có. Nếu đối pháp vô sở hữu như vậy chẳng năng rõ thấu được, nói là vô minh. Ngu phu dị sanh đối tất cả pháp tánh vô sở hữu, thế lực vô minh tham ái tăng thượng, phân biệt chấp trước đoạn thường hai bên. Bởi vậy chẳng biết chẳng thấy các pháp tánh

vô sở hữu, phân biệt các pháp. Bởi vì phân biệt bèn sanh chấp trước. Do chấp trước nên phân biệt các pháp tánh vô sở hữu. Do đây đối pháp chẳng thấy chẳng biết. Vì đối các pháp chẳng thấy chẳng biết, phân biệt quá khứ, vị lai, hiện tại. Do vì phân biệt nên tham đắm danh sắc. Vì đắm danh sắc nên phân biệt chấp trước pháp vô sở hữu. Đối pháp vô sở hữu phân biệt chấp trước, nên đối đạo như thật chẳng biết chẳng thấy, chẳng năng ra khỏi sanh tử ba cõi, chẳng tin để pháp, chẳng giác thật tế, vậy nên đọa trong số ngu phu. Do đây chúng Bồ-tát Ma-ha-tát đối pháp tánh tướng đều không chấp trước.

Khi ấy, Xá-lợi-tử lại thưa Phật rằng: Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi học như thế đâu chẳng cầu học Nhất thiết trí trí?

Phật bảo: Xá-lợi-tử! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khi học như thế cũng chẳng cầu học Nhất thiết trí trí. Nhưng các Bồ-tát Ma-ha-tát khi học như thế, mặc dù không sở học mà gọi chơn học Nhất thiết trí trí, mau được thành xong Nhất thiết trí trí.

Bấy giờ, cụ thọ Thiên Hiện bèn thưa Phật rằng: Bạch Thế Tôn! Nếu có người đến làm hỏi như vậy: “Huyền sĩ nếu học Nhất thiết trí trí, kia cũng năng

được thành xong Nhất thiết trí trí chãng?”. Tôi được hỏi đây phải làm sao đáp?

Phật bảo: Thiên Hiện! Ta lại hỏi ngươi, tùy ý ngươi đáp. Nơi ý hiểu sao? Huyền khác sắc thọ tướng hành thức chãng?

Thiên Hiện thưa rằng: Huyền chãng khác sắc, sắc chãng khác huyền. Huyền tức là sắc, sắc tức là huyền. Thọ tướng hành thức cũng lại như thế.

Phật bảo: Thiên Hiện! Nơi ý hiểu sao? Trong năm thủ uẩn khởi tướng thấy tướng thi thiết lời nói giả danh Bồ-tát Ma-ha-tát chãng? Thiên Hiện thưa rằng: Bạch Thế Tôn! Như vậy.

Phật bảo: Thiên Hiện! Các Bồ-tát Ma-ha-tát cầu tới Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, tu học Bát-nhã Ba-la-mật-đa, tất cả đều như huyền sĩ tu học. Vì có sao? Vì huyền sĩ tức là năm thủ uẩn. Sở dĩ vì sao? Ta nói năm uẩn thấy sáu căn đều như huyền hóa, trọn chãng thật có.

Cụ thọ Thiên Hiện lại thưa Phật rằng: Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát mới học Đại thừa nghe thuyết như thế nơi tâm hầu không kinh sợ lui khuất?

Phật bảo: Thiên Hiện! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát mới học Đại thừa, gần quen bạn ác, nghe thuyết như thế tâm bèn kinh sợ thời sanh lui khuất. Nếu gần

bạn lành, dù nghe thuyết đây mà chẳng kinh sợ, cũng chẳng lui khuất.

Cụ thọ Thiện Hiện bèn thưa Phật rằng: Hạng nào gọi là bạn ác BỒ-tát?

Phật bảo: Thiện Hiện! Bạn ác các BỒ-tát ấy là dạy BỒ-tát chán lìa Bát-nhã Ba-la-mật-đa, bỏ tâm BỒ-đề, lấy tướng các pháp, khiến học lấy tướng sách vở thế tục, khiến học kinh pháp tương ưng Thanh văn, lại khiến quen gần sự nghiệp các ma. Đây thầy gọi là bạn ác BỒ-tát.

Cụ thọ Thiện Hiện lại thưa Phật rằng: Hạng nào gọi là bạn lành BỒ-tát?

Phật bảo: Thiện Hiện! Bạn lành các BỒ-tát ấy là dạy BỒ-tát siêng tu Bát-nhã Ba-la-mật-đa, cho đến vì nói việc ma lỗi ma khiến kia hay biết phương tiện nói bỏ. BỒ-tát đây gọi là bạn lành chơn tịnh của tân học BỒ-tát đại thế trang nghiêm.

Cụ thọ Thiện Hiện lại thưa Phật rằng: BỒ-tát ấy là câu nghĩa nào?

Phật bảo: Thiện Hiện! Học tất cả pháp không đắm không ngại, giác tất cả pháp không đắm không ngại, cầu chứng BỒ-đề, nên gọi BỒ-tát.

Cụ thọ Thiện Hiện lại thưa Phật rằng: Đấy lại duyên nào gọi Ma-ha-tát?

Phật bảo: Thiện Hiện! Vì các Bồ-tát đời trong chúng đại hữu tình đáng làm thượng thủ nên lại gọi Ma-ha-tát.

Khi ấy, Xá-lợi-tử bèn thưa Phật rằng: Tôi nay muốn nói nghĩa Ma-ha-tát, cúi xin hứa cho!

Phật bảo: Xá-lợi-tử! Tùy ý người nói.

Xá-lợi-tử nói: Do các Bồ-tát phương tiện khéo léo vì các hữu tình tuyên nói pháp yếu khiến dứt ngã kiến, mạng giả kiến, bổ-đặc-già-la kiến, hữu kiến vô kiến, đoạn thường kiến thấy. Nương nghĩa như thế gọi Ma-ha-tát.

Bấy giờ, Thiện Hiện cũng thưa Phật rằng: Tôi nay muốn nói nghĩa Ma-ha-tát, cúi xin hứa cho!

Phật bảo: Thiện Hiện! Tùy ý người nói.

Thiện Hiện thưa rằng: Vì các Bồ-tát phát tâm Bồ-đề, tâm vô đẳng đẳng; tâm Thanh văn Độc giác chẳng thể dẫn dắt. Đối tâm như thế cũng chẳng chấp đắm. Sở dĩ vì sao? Vì tâm tất cả trí là chơn vô lậu chẳng đọa ba cõi, chẳng nên đời trong mà sanh chấp đắm. Nương nghĩa như thế gọi Ma-ha-tát.

Khi ấy, Xá-lợi-tử hỏi Thiện Hiện rằng: Vì nhân duyên nào đối tâm như thế cũng chẳng chấp đắm?

Thiện Hiện đáp rằng: Các tâm như thế là vô tâm tánh vậy, nên chẳng nên chấp đắm.

Khi ấy, Mãn-từ-tử cũng thưa Phật rằng: Tôi nay muốn nói nghĩa Ma-ha-tát, cúi xin hứa cho!

Phật bảo: Mãn-từ-tử! Tùy ý người nói.

Mãn-từ-tử nói: Do các Bồ-tát khắp vì làm lợi vui tất cả hữu tình mặc áo giáp đại nguyện vậy, phát tới Đại thừa vậy, cưới Đại thừa vậy, gọi Ma-ha-tát.

Bấy giờ, Thiện Hiện bèn thưa Phật rằng: Như Thế Tôn nói, các Bồ-tát Ma-ha-tát mặc giáp đại nguyện. Ngang đâu nói các Bồ-tát mặc giáp đại nguyện?

Phật bảo: Thiện Hiện! Các Bồ-tát Ma-ha-tát khởi nghĩ như vậy: Ta nên độ thoát vô lượng vô số vô biên hữu tình vào cõi Vô dư y Bát-niết-bàn. Mặc dù làm việc này mà không có pháp và các hữu tình kẻ được Niết-bàn. Vì có sao? Vì thật tánh các pháp lẽ phải như vậy.

Ví như thầy huyên hoặc học trò kia, ở ngã tư đường hóa làm đại chúng gia hại lẫn nhau. Nơi ý hiểu sao? Trong ấy có thật việc hại nhau chẳng?

Thiện Hiện thưa rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng thật vậy.

Phật bảo: Thiện Hiện! Các Bồ-tát Ma-ha-tát cũng lại như thế. Mặc dù độ thoát vô lượng vô số vô biên hữu tình vào cõi Vô dư y Bát-niết-bàn mà không có pháp và các hữu tình kẻ được Niết-bàn. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát nghe việc như thế chẳng kinh chẳng sợ, cũng không lui khuất, phải biết Bồ-tát Ma-ha-tát này mặc giáp đại nguyện.

Bấy giờ, Thiện Hiện bèn thưa Phật rằng: Như tôi hiểu nghĩa Phật đã nói đó, các Bồ-tát Ma-ha-tát chẳng mặc giáp đại nguyện, phải biết đây là mặc giáp đại nguyện.

Phật bảo: Thiện Hiện! Như vậy, như vậy. Sở dĩ vì sao? Vì Nhất thiết trí trí không tạo không tác, tất cả hữu tình cũng không tạo không tác. Các Bồ-tát Ma-ha-tát vì muốn nhiều ích hữu tình kia nên mặc giáp đại nguyện. Sở dĩ vì sao?

Vì sắc chẳng tạo chẳng phải chẳng tạo, chẳng tác chẳng phải chẳng tác. Thọ tưởng hành thức cũng chẳng tạo chẳng phải chẳng tạo, chẳng tác chẳng phải chẳng tác. Vì có sao? Vì sắc cho đến thức bất khả đắc vậy.

Cụ thọ Thiên Hiện bèn thưa Phật rằng: Như tôi hiểu nghĩa Phật đã nói đó, sắc cho đến thức không nhiễm không tịnh. Sở dĩ vì sao? Sắc không buộc không mở, thọ tướng hành thức cũng không buộc không mở.

Khi ấy, Mãn-từ-tử hỏi Thiên Hiện rằng: Tôn giả nói sắc không buộc không mở, nói thọ tướng hành thức cũng không buộc không mở ư? Thiên Hiện đáp rằng: Như vậy như vậy.

Mãn-từ-tử hỏi: Nói những sắc nào không buộc không mở? Nói những thọ tướng hành thức nào cũng không buộc không mở ư?

Thiên Hiện đáp rằng: Nói như sắc huyễn sĩ không buộc không mở, nói như thọ tướng hành thức huyễn sĩ không buộc không mở. Sở dĩ vì sao?

Vì sắc cho đến thức vô sở hữu nên không buộc không mở, xa lìa nên không buộc không mở, vắng lặng nên không buộc không mở, không sanh diệt nên không buộc không mở. Đây gọi Bồ-tát mặc giáp đại nguyện phát tới Đại thừa.

Khi đó Mãn-từ-tử nghe thuyết như thế vui mừng tín thọ mà ngồi lặng thinh.

Bấy giờ, Thiện Hiện bèn thưa Phật rằng: Các Bồ-tát Ma-ha-tát phát tới Đại thừa, sao là Đại thừa, sao là Bồ-tát phát tới Đại thừa? Đại thừa như thế từ chỗ nào ra, đến trụ chỗ nào? Ai được cưới Đại thừa này mà ra?

Phật bảo: Thiện Hiện! Nói Đại thừa ấy tức là vô lượng vô số thêm lời, vô biên công đức chung lại mà thành vậy.

Sao là Bồ-tát phát tới Đại thừa ấy, nghĩa là các Bồ-tát siêng tu sáu thứ Ba-la-mật-đa, năng từ một bậc tiến tới một bậc, đấy gọi Bồ-tát phát tới Đại thừa.

Đại thừa như thế từ chỗ nào ra đến trụ chỗ nào ấy, nghĩa là Đại thừa đây từ trong ba cõi ra, đến trụ trong Nhất thiết trí trí, nhưng đem không hai làm phương tiện nên không ra không trụ.

Ai cưới Đại thừa này ra ấy, đều không kẻ cưới Đại thừa này ra cả. Sở dĩ vì sao? Vì hay cưới bị cưới hai pháp như thế đều vô sở hữu. Trong vô sở hữu ai cưới pháp nào khác gọi kẻ cưới?

Cụ thọ Thiện Hiện lại thưa Phật rằng: Đại thừa như thế khắp hơn tất cả thế gian trời, người, a-tổ-lạc thủy. Đại thừa như thế ngang cùng hư không. Ví như hư không khắp năng chứa đựng vô lượng vô số

vô biên hữu tình. Đại thừa cũng vậy, khắp năng chứa đựng vô lượng vô số vô biên hữu tình.

Lại như hư không không đến không đi, không trụ khá thấy. Đại thừa cũng vậy, không đến không đi không trụ khá thấy.

Lại như hư không, ngăn trước sau giữa đều bất khả đắc. Đại thừa cũng vậy, ngăn trước sau giữa đều bất khả đắc, ba đời bình đẳng nên gọi Đại thừa.

Phật bảo: Thiện Hiện! Hay thay, hay thay! Như vậy, như vậy. Như người đã nói.

Khi ấy, Mãn-từ-tử bèn thưa Phật rằng: Thế Tôn trước dạy Đại đức Thiện Hiện vì chúng các Bồ-tát Ma-ha-tát tuyên chỉ Bát-nhã Ba-la-mật-đa, mà nay có sao bèn nói Đại thừa?

Bấy giờ, Thiện Hiện liền thưa Phật rằng: Tôi thuyết Đại thừa hầu không trái vượt đã thuyết Bát-nhã Ba-la-mật-đa?

Phật bảo: Thiện Hiện! Người thuyết Đại thừa đều thuận Bát-nhã Ba-la-mật-đa không điều trái vượt.

Cụ thọ Thiện Hiện lại thưa Phật rằng: Tôi đều chẳng đắc ngăn trước ngăn sau ngăn giữa Bồ-tát. Vì sắc vô biên nên Bồ-tát cũng vô biên, thọ tướng

hành thức vô biên nên BỒ-tát cũng vô biên. Tức sắc, lìa sắc, BỒ-tát vô sở hữu bất khả đắc. Tức thọ tướng hành thức, lìa thọ tướng hành thức, BỒ-tát cũng vô sở hữu bất khả đắc.

Như vậy, bạch Thế Tôn! Tôi đối tất cả pháp đây thấy, đem tất cả chủng, tất cả xứ, tất cả thời tìm các BỒ-tát đều không thấy đâu, trọn bất khả đắc, làm sao khiến tôi vì các BỒ-tát tuyên chỉ Bát-nhã Ba-la-mật-đa?

Lại nữa, bạch Thế Tôn! Nói BỒ-tát ấy, chỉ có giả danh, trọn không tự tánh. Như nói ngã thấy rất ráo chẳng sanh, chỉ có giả danh trọn không tự tánh. Các pháp cũng vậy, rất ráo chẳng sanh, chỉ có giả danh, trọn không tự tánh. Trong đây những gì là sắc rất ráo chẳng sanh, nếu rất ráo chẳng sanh thời chẳng gọi sắc? Những gì là thọ tướng hành thức rất ráo chẳng sanh, nếu rất ráo chẳng sanh thời chẳng gọi thọ tướng hành thức?

Bạch Thế Tôn! Sắc là BỒ-tát bất khả đắc, thọ tướng hành thức là BỒ-tát cũng bất khả đắc. Bất khả đắc đây cũng bất khả đắc. Tôi đối tất cả pháp như thế, đem tất cả chủng, tất cả xứ, tất cả thời tìm các BỒ-tát đều bất khả đắc. Sẽ dạy những pháp nào, tu những pháp nào? Đối những xứ thời nào, chứng những pháp nào?

Lại nữa, bạch Thế Tôn! Chư Phật, Bồ-tát, Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm chỉ có giả danh, đều không tự tánh. Như nói ngã thấy rất ráo chẳng sanh, chỉ có giả danh đều không tự tánh. Các pháp cũng vậy, chỉ có giả danh đều không tự tánh. Những gì là sắc đã chẳng thể lấy cũng chẳng thể sanh? Những gì là thọ tướng hành thức đã chẳng thể lấy cũng chẳng thể sanh? Tự tánh các pháp đã chẳng thể lấy cũng chẳng thể sanh.

Nếu pháp không tánh cũng chẳng thể sanh, pháp không sanh đây cũng chẳng thể sanh. Tôi đâu năng đem Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm rất ráo chẳng sanh dạy Bồ-tát Ma-ha-tát rất ráo chẳng sanh?

Bạch Thế Tôn! Lìa pháp chẳng sanh, không pháp khả được, cũng không Bồ-tát năng hành Vô thượng Chánh Đẳng Bồ-đề.

Bạch Thế Tôn! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát nghe nói lời này chẳng kinh chẳng sợ, phải biết Bồ-tát Ma-ha-tát này năng hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm. Sở dĩ vì sao?

Nếu khi Bồ-tát Ma-ha-tát hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm quán sát các pháp, khi đó Bồ-tát Ma-ha-tát tức chẳng lấy sắc. Sở dĩ vì sao? Sắc không sanh tức chẳng phải sắc, sắc không diệt cũng chẳng

phải sắc. Đã không sanh không diệt tức không hai không riêng. Nếu nói sắc tức vào số pháp không hai.

Nếu khi Bồ-tát Ma-ha-tát hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm quán sát các pháp, khi đó Bồ-tát Ma-ha-tát tức chẳng lấy thọ tướng hành thức. Sở dĩ vì sao? Thọ tướng hành thức không sanh tức chẳng phải thọ tướng hành thức, thọ tướng hành thức không diệt cũng chẳng phải thọ tướng hành thức. Đã không sanh không diệt tức không hai không riêng. Nếu nói thọ tướng hành thức tức vào số pháp không hai.

Khi ấy, Xá-lợi-tử bảo Thiện Hiện rằng: Như tôi lĩnh hiểu nghĩa nhân giả đã nói, các Bồ-tát thấy rõ ráo chẳng sanh. Nếu vậy duyên nào có các Bồ-tát vì độ vô lượng vô số hữu tình, tu nhiều trăm ngàn khổ hạnh khó làm, chịu đủ vô lượng khổ lớn sanh tử?

Thiện Hiện trả lời: Chẳng phải tôi đối trong pháp không sanh kia cho có Bồ-tát vì độ vô lượng vô số hữu tình, tu nhiều trăm ngàn khổ hạnh khó làm, chịu đủ vô lượng khổ lớn sanh tử. Nhưng các Bồ-tát dù làm việc đây mà với trong ấy không tưởng khổ hạnh. Vì có sao?

Xá-lợi-tử! Nếu đối khổ hạnh khởi tưởng khổ hạnh, chẳng năng nhiều ích vô biên hữu tình. Vậy

nên, Bồ-tát đối các khổ hạnh khởi tướng hạnh vui, đối hạnh khó làm khởi tướng dễ làm, đối các hữu tình khởi tướng cha mẹ và tự thân, vì độ kia vậy nên phát tâm Bồ-đề. Do đây nói năng làm được nhiều ích lớn.

Bấy giờ, Bồ-tát khởi suy gẫm này: “Nhu tự tánh ta đối tất cả pháp đem tất cả chúng, tất cả xứ thời tìm chẳng thể được. Các pháp trong ngoài cũng lại như thế, đều vô sở hữu, trọn bất khả đắc. Nếu trụ tướng đây bèn chẳng thấy có khổ hạnh khó làm. Do đây năng vì vô biên hữu tình tu nhiều trăm ngàn khổ hạnh khó làm, làm nhiều ích lớn cho các loại hữu tình”.

Khi ấy, Xá-lợi-tử hỏi Thiên Hiện rằng: Các Bồ-tát ấy thật không sanh chăng? Thiên Hiện đáp rằng: Như vậy, như vậy. Tất cả Bồ-tát đều thật không sanh.

Xá-lợi-tử nói: Vì chỉ Bồ-tát thật là không sanh hay Nhất thiết trí cũng thật không sanh? Thiên Hiện đáp rằng: Nhất thiết trí đây cũng thật không sanh.

Xá-lợi-tử nói: Vì chỉ Nhất thiết trí thật là không sanh hay các loại dị sanh cũng thật không sanh? Thiên Hiện đáp rằng: Các loại dị sanh cũng thật không sanh.

Xá-lợi-tử nói: Nếu các Bồ-tát đều thật không sanh, pháp các Bồ-tát cũng lẽ không sanh. Nếu Nhất thiết trí thật là không sanh, pháp Nhất thiết trí cũng lẽ không sanh. Nếu loại dị sanh thật là không sanh, pháp dị sanh cũng lẽ không sanh. Nếu vậy Bồ-tát được Nhất thiết trí, lẽ pháp không sanh năng chứng không sanh? Thiên Hiện đáp rằng: Ý tôi chẳng cho trong pháp không sanh có được có chứng. Vì có sao? Vì trong pháp không sanh không có chứng được vậy.

Xá-lợi-tử nói: Vì cho pháp sanh chứng pháp sanh, hay cho pháp không sanh chứng pháp không sanh ư? Thiên Hiện đáp rằng: Ý tôi chẳng cho pháp sanh chứng pháp sanh, cũng chẳng cho pháp không sanh chứng pháp không sanh.

Xá-lợi-tử nói: Vì cho pháp sanh chứng pháp không sanh, hay cho pháp không sanh chứng pháp sanh ư? Thiên Hiện đáp rằng: Ý tôi chẳng cho pháp sanh chứng pháp không sanh, cũng chẳng cho pháp không sanh chứng pháp sanh.

Xá-lợi-tử nói: Nếu như thế đấy, lẽ không có đắc chứng? Thiên Hiện đáp rằng: Dù có đắc chứng mà chẳng thật có.

Xá-lợi-tử nói: Vì cho pháp chưa sanh nó sanh, hay cho pháp đã sanh nó sanh ư? Thiên Hiện đáp

rằng: Ý tôi chẳng cho pháp chưa sanh sanh, cũng chẳng cho pháp đã sanh sanh.

Xá-lợi-tử nói: Vì cho sanh nó sanh, hay cho chẳng sanh nó sanh ư? Thiên Hiện đáp rằng: Ý tôi chẳng cho sanh sanh, cũng chẳng cho chẳng sanh sanh.

Xá-lợi-tử nói: Nhân giả với đã thuyết pháp không sanh muốn biện thuyết tướng không sanh ư? Thiên Hiện đáp rằng: Tôi đối đã thuyết pháp không sanh cũng chẳng muốn biện thuyết tướng không sanh.

Xá-lợi-tử nói: Đối pháp không sanh khởi lời không sanh, lời không sanh đây cũng không sanh chẳng? Thiên Hiện đáp rằng: Đối pháp không sanh khởi lời không sanh. Pháp và lời đây đều là nghĩa không sanh, mà tùy thế tục nói tướng không sanh.

Khi ấy, Xá-lợi-tử khen Thiên Hiện rằng: Trong những người thuyết pháp, Ngài là số một, ngoại trừ Phật Thế Tôn không ai theo kịp. Sở dĩ vì sao? Tùy chỗ gạn hỏi các thứ pháp môn đều năng thù đáp được cả.

Thiên Hiện nói lại: Đệ tử các Phật đối tất cả pháp không dựa dính vào đâu, lẽ vậy đều năng tùy điều gạn hỏi mỗi mỗi thù đáp được cả, tự tại không

sợ gì. Sở dĩ vì sao? Vì tất cả pháp không chỗ nương dựa vậy.

Khi ấy, Xá-lợi-tử bảo Thiện Hiện rằng: Hay thay, hay thay! Nếu các Bồ-tát Ma-ha-tát năng khởi tùy hỏi mà đáp như thế, vì nhờ oai lực những Ba-la-mật-đa nào được thành xong?

Thiện Hiện trả lời: Đây là oai lực Bát-nhã Ba-la-mật-đa được xong. Sở dĩ vì sao? Nói tất cả pháp không chỗ nương dựa, cần nhờ Bát-nhã Ba-la-mật-đa đạt tất cả pháp không chỗ nương dựa vậy. Xá-lợi-tử! Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát nghe lời như thế tâm chẳng mê ngất, cũng không nghi ngờ, phải biết Bồ-tát này năng trụ được trụ như thế hằng chẳng bỏ lìa, cũng hằng chẳng lìa tác ý Đại Bi.

Khi ấy, Xá-lợi-tử bảo Thiện Hiện rằng: Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát trụ được trụ như thế hằng chẳng bỏ lìa, cũng thường chẳng lìa tác ý như thế ấy, thời tất cả hữu tình lẽ là Bồ-tát. Sở dĩ vì sao? Vì tất cả hữu tình đối trụ đây và tác ý đây thường chẳng bỏ lìa, Bát-nhã Đại Bi tánh bình đẳng vậy, thời các Bồ-tát cùng các hữu tình lẽ không sai khác?

Thiện Hiện trả lời: Hay thay, hay thay! Tựa hồ nạn tôi mà thành lập nghĩa tôi. Vì có sao? Xá-lợi-tử! Tất cả hữu tình không tự tánh, nên phải biết trụ và tác ý như thế cũng không tự tánh. Tất cả hữu

**tình tánh xa lìa, nên phải biết trụ và tác ý như thế
tánh cũng xa lìa. Tất cả hữu tình không giác tri, nên
phải biết trụ và tác ý như thế cũng không giác tri.
Do nhân duyên đây, các Bồ-tát này đối trụ và tác ý
như thế đây thường chẳng bỏ lìa, cùng các hữu tình
cũng không sai khác. Nếu các Bồ-tát Ma-ha-tát biết
được như thế không điều trệ ngại là hành Bát-nhã
Ba-la-mật-đa. Ý tôi muốn khiến tất cả Bồ-tát dùng
tác ý đây hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm.**

HỘI THỨ NĂM

Phẩm
THIÊN ĐẾ
Thứ 2

Bấy giờ, Thiên Đế Thích cùng bốn vạn Thiên tử đồng đến nhóm hội, bốn Thiên vương hộ đời cùng hai vạn Thiên tử đồng đến nhóm hội, Đại Phạm Thiên vương chủ cõi Sách Ha cùng vạn Phạm chúng đồng đến nhóm hội. Lại có năm ngàn Thiên chúng cõi Tịnh Cư đồng đến nhóm hội. Các Thiên chúng này nghiệp quả ánh sáng nơi thân đối oai quang của Phật thấy đều chẳng hiện được.

Khi ấy, Thiên Đế Thích thưa Thiện Hiện rằng: Nay có vô lượng các Thiên tử thấy muốn nghe Đại đức tuyên chỉ Bát-nhã Ba-la-mật-đa, cúi xin Đại đức xót thương vì nói sao là Bồ-tát nên trụ Bát-nhã Ba-la-mật-đa?

Bấy giờ, Thiện Hiện bảo Đế Thích rằng: Tôi thưa Phật lược vì các Thiên chúng tuyên chỉ Bát-nhã Ba-la-mật-đa, như các Bồ-tát chỗ nên an trụ. Thiên tử các người kẻ chưa phát tâm Vô thượng Bồ-đề nay đều nên phát. Có kẻ đã vào Thanh văn, Độc giác, Chánh tánh ly sanh chẳng năng phát tâm Đại Bồ-đề lại được. Vì có sao?

Kiều Thi Ca! Kia đôi sanh tử có hạn ngại vậy. Nhưng trong ấy nếu có kẻ năng phát được tâm Vô thượng Chánh đẳng giác, tôi cũng tùy hỷ. Vì có sao? Kiều Thi Ca! Vì có các bậc thắng nhân nên cầu thắng pháp. Tôi trọn đôi phẩm loại thiện thắng kia chẳng trở ngại.

Bấy giờ, Thế Tôn khen Thiện Hiện rằng: Hay thay, hay thay! Người nay khéo năng khuyên các BỒ-tát.

Cụ thọ Thiện Hiện bèn thưa Phật rằng: Tôi đã biết ơn rằng sao chẳng trả. Nghĩa là Phật và các đệ tử quá khứ dạy các BỒ-tát nhiều thứ pháp yếu phương tiện tới vào Ba-la-mật-đa. Bấy giờ Như Lai cũng học với trong, nay chúng Vô thượng Chánh đẳng BỒ-đề quay xe diệu pháp nhiều ích chúng tôi. Nên tôi ngày nay nên theo Phật dạy nhiếp thọ hộ niệm các BỒ-tát này, khiến mau chúng được Vô thượng BỒ-đề quay xe diệu pháp lợi vui tất cả. Đây thời gọi là đền trả ơn đức kia.

Bấy giờ, Thiện Hiện bảo Đế Thích rằng: Chư Thiên các người đều nên lắng nghe, sẽ vì các người nói tương chúng các BỒ-tát đối Bát-nhã Ba-la-mật-đa chỗ nên trụ.

Kiều Thi Ca! Chúng các Bồ-tát trang nghiêm bằng đại thệ phát tới bậc Đại thừa, nên đem không tướng an trụ Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Chẳng nên trụ sắc, cũng chẳng nên trụ thọ tướng hành thức. Chẳng nên trụ quả Dự lưu, cũng chẳng nên trụ quả Nhất lai, Bất hoàn, A-la-hán, Độc giác Bồ-đề.

Chẳng nên trụ đây là sắc, cũng chẳng nên trụ đây là thọ tướng hành thức. Chẳng nên trụ đây là quả Dự lưu, cũng chẳng nên trụ đây là quả Nhất lai, Bất hoàn, A-la-hán, Độc giác Bồ-đề.

Chẳng nên trụ sắc thọ tướng hành thức hoặc thường hoặc vô thường, hoặc vui hoặc khổ, hoặc ngã hoặc vô ngã, hoặc tịnh hoặc bất tịnh, hoặc không hoặc chẳng không.

Chẳng nên trụ quả Dự lưu cho đến Độc giác Bồ-đề đều là vô vi hiển ra, là chơn phước điền đáng thọ cúng dường. Chẳng nên trụ quả Dự lưu cực bảy phen sanh tất vào Niết-bàn. Chẳng nên trụ quả Nhất lai chưa đến rốt ráo, đến đây phen nữa định hết các khổ. Chẳng nên trụ quả Bất hoàn, trụ kia diệt độ chẳng trở lại nữa. Chẳng nên trụ quả A-la-hán đời nay định vào vô dư Niết-bàn.

Chẳng nên trụ quả Độc giác vượt bậc Thanh văn, chẳng đến bậc Phật mà vào Niết-bàn. Chẳng nên trụ Phật vô vi hiển ra, là chơn phước điền đáng

thọ cúng dường, vượt các bậc Thanh văn, Độc giác thấy, lợi vui vô lượng vô số hữu tình, khiến vào cõi Vô dư Bát-niết-bàn. Giả sử hết cõi tất cả hữu tình cũng vào cõi Vô dư Bát-niết-bàn.

Khi ấy, Xá-lợi-tử khởi nghĩ đây rằng: Nếu vậy Bồ-tát sẽ làm sao trụ?

Bấy giờ, Thiện Hiện biết nơi tâm Xá-lợi-tử đã nghĩ bèn gọi đó rằng: Nơi ý hiểu sao? Tâm Như Lai vì trụ chỗ nào?

Khi ấy, Xá-lợi-tử bảo Thiện Hiện rằng: Tâm Như Lai đều không chỗ trụ, vì không chỗ trụ nên gọi Như Lai. Nghĩa là chẳng trụ cõi hữu vi, cũng chẳng trụ cõi vô vi, cũng chẳng chẳng trụ?

Thiện Hiện trả lời: Bồ-tát cũng vậy, như các Như Lai đối tất cả pháp tâm không chỗ trụ, cũng chẳng chẳng trụ. Nghĩa là các Bồ-tát đối Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm đem vô sở đắc mà làm phương tiện nên trụ như thế, nên học như thế.

Bấy giờ, trong chúng có các Thiên tử lên khởi nghĩ này: Các Dược-xoa thấy lời lẽ câu chú các thứ sai khác tuy lại bí mật kín đáo mà bọn chúng ta hãy hiểu biết được. Đại đức Thiện Hiện đối Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm tuy dùng các thứ lời lẽ để chỉ rõ mà bọn chúng ta trọn chẳng hiểu được gì cả.

Cụ thọ Thiện Hiện biết nơi tâm các Thiên tử đã nghĩ bèn bảo kia rằng: Tôi đối trong ấy không nói không chỉ, người cũng chẳng nghe, đòi hiểu cái gì.

Khi ấy, các Thiên tử lại khởi nghĩ này: Tôn giả Thiện Hiện đối trong nghĩa ấy muốn khiến dễ hiểu mà càng sâu sắc nhỏ nhiệm khó nổi so lường hơn!

Cụ thọ Thiện Hiện biết tâm Thiên tử kia nghĩ nữa, lại bảo đó rằng: Có các kẻ muốn chứng muốn trụ quả Dự lưu, Nhất lai, Bất hoàn, A-la-hán, Độc giác Bồ-đề, chư Phật Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, cần nương nhân đây mới chứng trụ được.

Khi ấy, các Thiên tử khởi lên nghĩ nữa: Đại đức Thiện Hiện đối nay muốn vì những hữu tình nào nói những pháp nào?

Cụ thọ Thiện Hiện biết tâm các Thiên tử còn nghĩ mà bảo kia rằng: Tôi nay muốn vì hữu tình như huyễn nói pháp như huyễn. Kia đối đã nói, không nghe không hiểu không sở chứng vậy.

Khi ấy, các Thiên tử lại khởi nghĩ này: Vì kẻ nghe pháp như pháp như huyễn, hay hữu tình khác quả Dự lưu thấy cũng đều như huyễn?

Thiện Hiện biết tâm kia nghĩ bèn bảo đó rằng: Loại hữu tình khác hoặc quả Dự lưu, hoặc quả Nhất lai, hoặc quả Bất hoàn, hoặc quả A-la-hán, hoặc Độc

giác Bồ-đề, hoặc chư Phật Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề cũng đều như huyễn.

Khi đó, các Thiên tử hỏi Thiện Hiện rằng: Sao? Các Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác sở chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề cũng đều như huyễn?

Thiện Hiện đáp rằng: Như vậy như vậy. Cho đến Niết-bàn cũng lại như huyễn.

Khi ấy, các Thiên tử hỏi Thiện Hiện rằng: Há đâu Niết-bàn cũng lại như huyễn?

Thiện Hiện đáp rằng: Giả sử lại có pháp cao hơn Niết-bàn ấy chẳng nữa cũng lại như huyễn, huống là Niết-bàn. Vì có sao? Các Thiên tử! Huyền cùng hữu tình và tất cả pháp cho đến Niết-bàn không hai không riêng, đều bất khả đắc, vì chẳng thể nói vậy.

Khi ấy, Xá-lợi-tử, Chấp Đại Tạng, Mãn-từ-tử, Đại Âm Quang thấy hỏi Khánh Hỷ rằng: Đã nói Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm như thế, ai năng tin thọ?

Khánh Hỷ đáp rằng: Có chúng các Bồ-tát chẳng quay lui đối Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm đã nói năng thâm tin thọ. Lại có vô lượng kẻ bồ-đặc-già-la đầy đủ chính kiến và các A-la-hán viên mãn

sở nguyện đối Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm đã nói đầy cũng năng tín thọ được.

Bấy giờ, Thiện Hiện nói lời như vậy: Đã nói Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm như thế không ai tín thọ được. Sở dĩ vì sao? Vì trong đây không có pháp khá hiển khá chỉ, nên kẻ tín thọ cũng bất khả đắc.

Khi ấy, Thiên Đế Thích khởi nghĩ này rằng: Tôn giả Thiện Hiện rưới trận mưa Đại pháp, ta nên hóa làm hương hoa màu nhiệm, dâng rải cúng dường. Khởi nghĩ ấy rồi liền bèn hóa làm hương hoa màu nhiệm rải lên Thiện Hiện.

Bấy giờ, Thiện Hiện khởi nghĩ này rằng: Hoa nay đã rải ở chỗ chư Thiên chưa từng thấy có. Hoa nhiệm màu đây định chẳng phải nước đất cỏ cây sanh được, phải là từ tâm chư Thiên hóa ra.

Khi ấy, Thiên Đế Thích đã biết chỗ nghĩ nơi tâm Thiện Hiện, bảo Thiện Hiện rằng: Hoa đã rải đây thật chẳng phải nước đất cỏ cây sanh được, cũng chẳng từ tâm chư Thiên hóa ra, vì hoa đã rải tánh không sanh vậy.

Cụ thọ Thiện Hiện bảo Đế Thích rằng: Hoa đây chẳng sanh bèn không có hoa tánh.

Khi ấy, Thiên Đế Thích khởi nghĩ này rằng: Tôn giả Thiện Hiện giác huệ sâu rộng, chẳng hoại giả danh mà nói nghĩa thật. Khởi nghĩ ấy rồi thưa Thiện Hiện rằng: Như vậy, như vậy. Thật như Tôn giả đã dạy. Chúng các Bồ-tát đối trong các pháp nên theo Tôn giả đã nói mà học.

Bấy giờ, Thiện Hiện bảo Đế Thích rằng: Như vậy, như vậy. Như người đã nói, chúng các Bồ-tát đối trong các pháp đều theo tôi đã nói mà học. Kiều Thi Ca! Chúng các Bồ-tát theo tôi đã nói đối Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm khi học như thế, chẳng nương quả Dự lưu học, chẳng nương quả Nhất lai, Bất hoàn, A-la-hán học, chẳng nương Độc giác Bồ-đề học. Nếu chẳng nương các bậc đây mà học, bèn học chur Phật Nhất thiết trí trí. Nếu học chur Phật Nhất thiết trí trí, thời học vô lượng vô biên Phật pháp. Nếu học vô lượng vô biên Phật pháp, thời chẳng học sắc thọ tưởng hành thức có thêm có bớt. Nếu chẳng học sắc thọ tưởng hành thức có thêm có bớt, thời chẳng học sắc thọ tưởng hành thức có lấy có bỏ.

Nếu chẳng học sắc thọ tưởng hành thức có lấy có bỏ, thời chẳng học tất cả pháp có thể nhiếp thọ và có thể hoại diệt. Nếu chẳng học tất cả pháp có thể nhiếp thọ và có thể hoại diệt, thời chẳng học Nhất

thiết trí trí có thể nhiếp thọ và có thể hoại diệt. Chúng các Bồ-tát khi học như thế gọi là chơn học Nhất thiết trí trí, chóng năng chứng được Nhất thiết trí trí.

Khi ấy, Xá-lợi-tử hỏi Thiện Hiện rằng: Nếu các Bồ-tát chẳng học Nhất thiết trí trí có thể nhiếp thọ và có thể hoại diệt, các Bồ-tát này khi học như thế gọi là chơn học Nhất thiết trí trí, chóng năng chứng được Nhất thiết trí trí ư?

Thiện Hiện đáp rằng: Như vậy, như vậy, đem vô sở đắc làm phương tiện vậy.

Bấy giờ, Thiên Đế Thích hỏi Xá-lợi-tử rằng: Bồ-tát sở học Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm phải cầu ở đâu? Xá-lợi-tử nói: Bồ-tát sở học Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm phải cầu ở trong Thiện Hiện đã thuyết.

Khi ấy, Thiên Đế Thích hỏi Thiện Hiện rằng: Là thần lực ai làm nương giữ nên khiến Xá-lợi-tử nói lời như thế?

Thiện Hiện đáp rằng: Thần lực Như Lai làm nương giữ nên khiến Xá-lợi-tử nói lời như thế.

Thiên Đế Thích nói: Lại thần lực ai làm nương giữ nên Tôn giả năng thuyết Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm?

Thiện Hiện trả lời: Thần lực Như Lai làm nương giữ nên khiến tôi năng thuyết Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm.

Kiều Thi Ca! Như người đã hỏi BỒ-tát sở học Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm phải cầu ở đâu ấy. Kiều Thi Ca! BỒ-tát sở học Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm chẳng nên tức sắc cầu, chẳng nên lià sắc cầu. Chẳng nên tức thọ tướng hành thức cầu, chẳng nên lià thọ tướng hành thức cầu.

Vì có sao? Vì sắc chẳng phải Bát-nhã Ba-la-mật-đa, cũng chẳng lià sắc riêng có Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Vì thọ tướng hành thức chẳng phải Bát-nhã Ba-la-mật-đa, cũng chẳng lià thọ tướng hành thức riêng có Bát-nhã Ba-la-mật-đa.

Khi ấy, Thiên Đế Thích thưa Thiện Hiện rằng: Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm là Đại Ba-la-mật-đa, là Vô lượng Ba-la-mật-đa, là Vô biên Ba-la-mật-đa?

Thiện Hiện trả lời: Như vậy, như vậy. Vì có sao? Kiều Thi Ca! Sắc vô biên, nên phải biết Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng vô biên. Thọ tướng hành thức vô biên, nên phải biết Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng vô biên.

Lại nữa, Kiều Thi Ca! Sở duyên vô biên, nên phải biết Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng vô biên. Kiều Thi Ca! Sao là sở duyên vô biên nên phải biết Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng vô biên? Nghĩa là tất cả pháp ngăn trước giữa sau đều bất khả đắc, nói là vô biên. Pháp vô biên nên sở duyên vô biên, do đây Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng nói vô biên.

Lại nữa, Kiều Thi Ca! Tất cả pháp vô biên nên phải biết Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng vô biên. Kiều Thi Ca! Sao là tất cả pháp vô biên nên phải biết Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng vô biên? Nghĩa là cái biên của tất cả pháp bất khả đắc. Sở dĩ vì sao? Vì sắc cho đến thức cái biên trước giữa sau đều bất khả đắc. Do đây Bát-nhã Ba-la-mật-đa cái biên trước giữa sau cũng bất khả đắc, nên nói vô biên.

Lại nữa, Kiều Thi Ca! Hữu tình vô biên nên phải biết Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng vô biên. Kiều Thi Ca! Sao là hữu tình vô biên nên phải biết Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng vô biên? Kiều Thi Ca! Loại chẳng phải hữu tình số ấy rất nhiều, kể tính nơi biên bất khả đắc nên nói là vô biên.

Thiên Đề Thích nói: Vì nghĩa nào nên làm thuyết như thế?

Thiện Hiện nói: Tôi nay hỏi người, tùy ý người đáp. Nơi ý hiểu sao? Nói hữu tình ấy thêm lời cho pháp nào?

Thiên Đế Thích nói: Nói hữu tình ấy, thêm lời cho chẳng phải pháp. Chỉ là sở nhiếp giả lập khách danh, sở nhiếp vô sự danh, sở nhiếp vô duyên danh.

Thiện Hiện lại bảo Thiên Đế Thích rằng: Nơi ý hiểu sao? Trong ấy và có chơn thật hữu tình chỉ rõ được chăng? Thiên Đế Thích nói: Thừa Đại Đức! Chẳng thật.

Thiện Hiện nói: Không thật hữu tình chỉ rõ được nên nói là vô biên.

Kiều Thi Ca! Nơi ý hiểu sao? Giả sử Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác lâu số đại kiếp như cát Căng-già, dùng vô biên âm thanh nói vô lượng danh tự loại hữu tình; trong đây và có chơn thật hữu tình có sanh diệt chăng?

Thiên Đế Thích nói: Thừa Đại đức! Chẳng thật. Vì có sao? Vì các hữu tình bản tánh tịnh vậy.

Thiện Hiện bảo rằng: Do đây nên nói hữu tình vô biên, nên phải biết Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng vô biên. Vì vô tánh thẳm sâu đều vô biên vậy.